

Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут людини
Кафедра психології особистості та соціальних практик

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
_____ Олексій ЖИЛЬЦОВ
« _____ » _____ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Психологічний практикум з комунікації»

для студентів

спеціальності 053 Психологія

освітнього рівня першого (бакалаврського)

освітньої програми 053.00.03 Психологія бізнесу та управління

Київ – 2022

Розробник: Власенко Інна Анатоліївна, кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології особистості та соціальних практик

Викладач:

Власенко Інна Анатоліївна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри
психології особистості та соціальних практик

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри
психології особистості і соціальних практик

Протокол від «__» _____ 2022 р. № 9

Завідувач кафедри _____ Оксана СЕРГЕСНKOBA
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником
освітньої програми 053.00.03 Психологія бізнесу та управління)

____.____. 20__ р.

Керівник освітньої програми _____ Валерій ПОЛЩУК
(підпис)

Робочу програму перевірено

____.____. 20__ р.

Заступник декана _____ Роман ПАВЛЮК
(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПБ)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	основна	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	5/150	
Курс	2, 3	
Семестр	2, 3	
Кількість змістових модулів з розподілом:	5	
Обсяг кредитів	5	
Обсяг годин, в тому числі:	150	
Аудиторні	70	
Модульний контроль	10	
Семестровий контроль		
Самостійна робота	70	
Форма семестрового контролю	залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування системи знань про процес комунікації, набуття практичних навичок використання форм, прийомів, інструментів соціально-психологічного тренінгу, що визначає поведінку людини у спілкуванні, перцептивні здібності, корекцію і розвиток системи відносин особистості.

Завдання:

- виявлення особливостей і складових процесу комунікації;
- підвищення комунікативної компетентності;
- формування навичок використання прийомів, вправ, технік соціально-психологічного тренінгу;
- формування системи практичних навичок організації роботи тренінгових груп;
- вдосконалення навичок суб'єкт-суб'єктного спілкування майбутніх фахівців;
- розвиток здатності підтримувати сприятливу психологічну атмосферу в організації.

3. Результати навчання за дисципліною

Відповідно до Освітньо-професійної програми 053.00.03 Психологія бізнесу та управління за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія, дисципліна «Психологічний практикум з

комунікації» забезпечує формування таких загальних та фахових компетентностей:

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії,
- ЗК9. Здатність працювати в команді.
- СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
- СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту.
- СК11. Здатність дотримуватися норм професійної етики.
- СК15. Здатність формувати та підтримувати психологічний мікроклімат в колективі, розвивати корпоративну культуру.

Відповідно до Освітньо-професійної програми 053.00.03 Психологія бізнесу та управління за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія, дисципліна «Психологічний практикум з комунікації» забезпечує оволодіння такими **програмними результатами навчання**:

- ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання
- ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.
- ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.
- ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.
- ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.
- ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

- ПР21. Демонструвати вміння до розроблення та проведення комунікативних тренінгів, тренінгів командоутворення, бізнестренінгів; професійно-особистісного зростання.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план навчальної дисципліни

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Комунікація як процес обміну ідеями та інформацією							
Тема 1. Поняття про комунікацію, її види	8	2	2	4			
Тема 2. Перешкоди та труднощі в комунікації	20			6			14
Модульний контроль	2						
Разом	30	2	2	10			14
Змістовий модуль 2. Основи соціально-психологічного тренінгу							
Тема 3. Соціально-психологічний тренінг у розвитку комунікативних навичок	8	2	2	4			
Тема 4. Оптимізація перцептивних процесів у групі тренінгу	20			6			14
Модульний контроль	2						
Разом	30	2	2	10			14
Змістовий модуль 3. Прийоми і практики соціально-психологічного тренінгу							
Тема 5. Комунікативна компетентність та практика її формування	10	4	2	4			
Тема 6. Організація і проведення групової дискусії	20			6			14
Модульний контроль	2						
Разом	32	4	2	10			14
Змістовий модуль 4. Психологічний вплив і протидія впливу							
Тема 7. Поняття про психологічний вплив	8	2	2	4			

Тема 8. Техніки впливу та протидії впливу	20		2	4			14
Модульний контроль	2						
Разом	30	2	2	8			14
Змістовий модуль 5. Т-групи як засіб розвитку психологічної спостережливості							
Тема 9. Т-групи як психологічна практика	8	2	2	4			
Тема 10. Підвищення саморозуміння та розуміння інших в роботі Т-груп	2			4			14
Модульний контроль	2						
Разом		2	2	8			14
Усього	150	12	12	46			70

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Комунікація як процес обміну ідеями та інформацією

Лекція 1. Поняття про комунікацію та її види (2 год)

Комунікація як процес двостороннього обміну ідеями та інформацією. Міждисциплінарний характер комунікації. Функції комунікації. Структура комунікативної ситуації. Комунікативні позиції. Цілі комунікації. Елементи комунікативного поля (норми, стилі, скрипти, когнітивне навантаження, просторові і часові обмеження). Види комунікації.

Основні поняття теми: комунікація, комунікативна ситуація, комунікативні позиції, цілі комунікації, комунікативні бар'єри, міжособистісна комунікація, масова комунікація

Семінар 1. Особливості комунікативного процесу

Практичні 1-2. Вербальна і невербальна комунікація

Практичні 3-4. Навички самопрезентації

Практичне 5. Труднощі в комунікації, їх подолання

Змістовий модуль 2. Основи соціально-психологічного тренінгу

Лекція 2. СПТ як особлива форма навчання (2 год)

Соціально-психологічний тренінг як форма активного навчання. Суб'єкт-суб'єктне спілкування як засіб і результат впливу. Тренінг як метод зміни поведінкового стереотипу людини. Тренінг як засіб цілеспрямованої зміни групи. Принципи тренінгу.

Основні поняття теми: соціально-психологічний тренінг, активність, дослідницька позиція, усвідомленість поведінки, партнерське спілкування

Семінар 2. Сприймання в структурі комунікативного акту.

Практичні 6-7. Тренінг як модель партнерських відносин

Практичні 8-9. Перцептивно орієнтований тренінг

Практичне 10. Невербальні сигнали та вербалізація в тренінгу

Змістовий модуль 3. Прийоми і практики соціально-психологічного тренінгу

Лекція 3-4. СПТ у розвитку комунікативних навичок (4 год)

Групові норми. Підготовка і проведення тренінгу. **Мета і структура тренінгу.** Зміст, план ведення занять. Ефекти групової взаємодії. Рольові ігри у тренінгу. Групова дискусія як засіб дослідження прийняття рішень групою. Розвиток спеціальних умінь в процесі СПТ. Поглиблення досвіду аналізу ситуацій спілкування.

Основні поняття теми: групові норми, рольові ігри, групова дискусія, спеціальні уміння, комунікативні навички

Семінар 3. Особливості проведення групової дискусії

Практичні 11-12. Техніки активного слухання в тренінгу

Практичні 13-14. Прийоми регулювання емоційного напруження

Практичне 15. Збагачення засобів комунікації в тренінгу

Змістовий модуль 4. Психологічний вплив і протидія впливу

Лекція 5. Психологічний вплив і протидія впливу (2 год)

Поняття про психологічний вплив. Психологічні засоби впливу. Непсихологічні засоби впливу. Цілі впливу. Напад, примушування, його види. Переконаюча комунікація. Використання технік аргументації, наполегливості, звернення до авторитету, коаліції. Сугестивна комунікація як неаргументований вплив на співрозмовника /групу. Маніпуляція як виклик до прихованої силової боротьби.

Масовий психологічний вплив. Інформаційні війни. Сучасні психотехнології в онлайн інформаційних війнах.

Основні поняття теми: вплив, аргументація, наполегливість, звернення до авторитету, зараження, маніпуляція, інформаційна війна

Семінар 4. Маніпуляції в комунікації

Семінар 5. Діалог та його організація

Практичні 16-17. Прийоми психологічного впливу

Практичні 18-19. Техніки протидії впливу

Змістовий модуль 5. Т-групи як засіб розвитку психологічної спостережливості

Лекція 6. Т-групи як психологічна практика (2 год)

Т-групи в дослідженні міжособистісних відносин. Лабораторія дослідження змісту взаємодії в групі. Експериментування як практика Т-груп. Дослідження і аналіз переживань учасників. Принцип усвідомлення. Реалізація моделі керівництва, що базується на співпраці ведучого та учасників. Прийоми створення атмосфери психологічної безпеки в групі.

Основні поняття теми: Т-група, навчальна лабораторія, самопредставлення, самоусвідомлення

Семінар 6. Діагностичні процедури в тренінгу.

Практичні 20-21. Дослідження взаємодії в Т-групах.

Практичні 22-23. Прийоми підвищення самоусвідомлення в тренінгу.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4		Модуль 5	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1
Відвідування семінарських занять	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Робота на семінарському занятті	10	1	10	1	10	1	10	2	20	1	10
Відвідування практичних занять	1	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4
Робота на практичному занятті	10	5	50	5	50	5	50	4	40	4	40
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом			97		97		98		97		86
Максимальна кількість балів: 475											
Коефіцієнт для переведення у 100-бальну шкалу: 4,75											
Підсумковий контроль: залік											

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль 1.

Комунікація як процес обміну ідеями та інформацією Тема 2. Перешкоди та труднощі в комунікації – 14 год.

Опрацюйте рекомендовану літературу. Підготуйте по 1 вправі, спрямованій на розвиток навичок самопрезентації, і дві вправи, спрямовані на виявлення/подолання труднощів у комунікації - 5 балів.

Змістовий модуль 2. Основи соціально-психологічного тренінгу

Тема 4. Оптимізація перцептивних процесів у групі тренінгу – 14 год.

Користуючись поданою літературою, підготуйте конспект заняття СПТ, мета якого – розвиток комунікативних навичок. Тривалість – 2 год. Подайте тему, мету, перелік вправ із завданнями до кожної та часовими проміжками – 5 балів.

Змістовий модуль 3.

Прийоми і практики соціально-психологічного тренінгу Тема 5. Організація і проведення групової дискусії – 14 год.

Підготуйте власну програму СПТ, спрямовану на розвиток навичок партнерського спілкування. Час – 2 дні по 6 год. Вкажіть мету, завдання, контингент учасників. Окремими блоками подайте назви вправ, їх завдання (діагностичні/формувальні), короткий опис. Обсяг – 3-4 сторінки А4 – 5 балів.

Змістовий модуль 4.

Психологічний вплив і протидія впливу

Тема 9. Техніки впливу і протидії впливу – 14 год.

Опишіть ваше використання технік впливу та протидії впливу. Проведіть самостереження за використанням технік впливу та протидії впливу протягом 10 днів. Результати внесіть у таблицю (4 стовпчики): дата; опис ситуації, назва та суть техніки, прийому впливу/протидії впливу; ефективність використання – 5 балів.

Змістовий модуль 5.

Т-групи та розвиток психологічної спостережливості

Тема 10. Підвищення саморозуміння та розуміння інших в Т-групах – 14 год.

Підготуйте 4 вправи для дослідження взаємодії в групі, для кожної сформулюйте завдання, опис, запитання до учасників – 5 балів.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульні контрольні роботи виконуються в електронній комбінованій формі.

Таблиця 6.3.1

Зміст і критерії оцінювання модульних контрольних робіт

Змістовий блок і його призначення	Форма	Максимальна кількість балів
Перший (визначення якості володіння базовими поняттями)	тести	15
Другий (виявлення здатності до аналізу, синтезу, конкретизації й узагальнення змісту навчальної дисципліни)	запитання, що передбачає розгорнуту відповідь	4
Третій (встановлення спроможності до застосування знань на практиці)	психологічна задача	6

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Семестровий контроль проводиться у вигляді заліку.

Таблиця 6.4.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною	Значення оцінки

	шкалою	
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

Навчально-методична картка дисципліни «Психологічний практикум з комунікації» для студентів галузі знань

05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 Психологія

Разом: 150 год., лекції – 12 год., семінарські заняття – 12 год., практичні заняття – 46 год., модульний контроль – 10 год., самостійна робота – 70 год.

Назва модуля	Змістовий модуль 1. Комунікація як процес обміну ідеями та інформацією	Змістовий модуль 2. Основи соціально-психологічного тренінгу	Змістовий модуль 3. Прийоми і практики соціально-психологічного тренінгу	Змістовий модуль 4. Психологічний вплив і протидія впливу	Змістовий модуль 5. Т-групи та розвиток психологічної спостережливості
К-ть балів за мод.	97 балів	97 балів	98 балів	97 балів	86 балів
Теми лекцій	1. Поняття про комунікацію та її види (1 бал)	2. СПТ як особлива форма навчання (1 бал)	3-4. СПТ у розвитку комунікативних навичок (2 бали)	5. Психологічний вплив і протидія впливу (1 бал)	6. Т-групи як психологічна практика (1 бал)
Теми семінарів	1. Особливості комунікативного процесу (11 балів)	2. Сприймання в структурі комунікативного акту (11 балів)	3. Особливості проведення групової дискусії (11 балів)	4. Маніпуляції в комунікації (11 балів) 5. Діалог та його організація (11 балів)	6. Діагностичні процедури в тренінгу (11 балів)
Теми прак. занять	1-2. Вербальна і невербальна комунікація (22 бали) 3-4. Навички само презентації (22 бали) 5. Труднощі в комунікації, їх подолання (11 балів)	6-7. Тренінг як модель партнерських відносин (22 бали) 8-9. Перцептивно орієнтований тренінг (22 бали) 10. Невербальні сигнали та вербалізація в тренінгу (11 балів)	11-12. Техніки активного слухання в тренінгу (22 бали) 13-14. Прийоми регулювання емоційного напруження (22 бали) 15. Збагачення засобів комунікації в тренінгу (11 балів)	16-17. Прийоми психологічного впливу (22 бали) 18-19 Техніки протидії впливу (22 бали)	20-21. Дослідження взаємодії в Т-групах (22 бали) 22-23. Прийоми підвищення самоусвідомлення в тренінгу (22 бали)
Види поточ. конг.	МКР 1 - 25 балів	МКР 2 - 25 балів	МКР 3 - 25 балів	МКР 4 - 25 балів	МКР 5 - 25 балів
Самост. робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Рейтингові бали	Загальна кількість балів – 475 Коефіцієнт для переведення у 100-бальну шкалу – 4,75				

Основна література:

1. Соціально-психологічні основи ділового спілкування: навч. Посібник /Є. Бородкін, К. Комаров, Н. Липовська та ін.. Дніпро: Грані, 2019. - 184 с.
2. Технологія тренінгу / Упоряд.: О. Главник, Г. Бевз/ За заг. ред. С. Максименко. — К.: Главник, 2015. - 112 с.
3. Мілютіна К. Л. Теорія та практика психологічного тренінгу – Режим доступу: <https://subject.com.ua/pdf/215.pdf>
4. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання: навч. посібник / В. М. Федорчук. - К. : ЦУЛ, 2016. - 250 с.

Додаткова література:

1. Технології навчання дорослих / упоряд. : О. Главник, Г. Бевз. - К. : Главник, 2006. - 128 с.
2. Євдокимова, Н. О. Соціально-психологічний тренінг як технологія розвитку особистості студента. Вісник Національного університету оборони України, 2014, Вип. 4. С. 211-217). - Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vnaou_2014_4_38
3. The Theory and Practice of Group Psychotherapy / Irvin D. Yalom, Modyn Leszcz. New York: Basic Book, 2020. <https://books.google.com.ua/books?id=7cTbDwAAQBAJ&pg=PT542&lpg=PT542&dq=scientif#v=onepage&q=scientif&f=false>
4. Карпенко Є. В. Основи психотренінгу : навч. посібник. – Дрогобич, 2015. – Режим доступу: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2360/1/%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%84.%D0%92.%20%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%96%D0%BD%D0%B3%D1%83.pdf>
5. Курбан О.В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі [Текст]: навчальний посібник / О.В.Курбан. – Київ: ВІКНУ, 2016. – Режим доступу: <http://www.interinf.chnu.edu.ua/res//interinf/Inf%20vijny.pdf>
6. Креденцер О.В. Тренінг «Формування підприємницької поведінки в персоналу освітніх організацій для ефективного забезпечення організаційного розвитку». Актуальні проблеми психології : зб. наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2011. – Т. I : Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія / за ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки. – 2011. – Вип. 32. – С. 218-227. - Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/2065/1/%D0%9A%D1%8032.pdf>

7. Пилипенко Н.М. Методичні основи тренінгової діяльності практичного психолога закладу вищої освіти. Питання психології. Вісник Національного університету оборони України. 2022. Вип. 2 (66). - Режим доступу: <http://visnyk.nuou.org.ua/article/view/254493/253207>

Додаткові ресурси

1. Think Fast, Talk Smart: Communication Techniques - Думай швидко, говори продумано: комунікативні техніки – відео від Matt Abrahams, викладача зі стратегічних комунікацій <https://www.youtube.com/watch?v=HAnw168huqA>
2. Дивовижний секрет: як говорити впевнено The surprising secret to speaking with confidence - відео від Caroline Goyder, наставника із постановки голосу <https://www.youtube.com/watch?v=a2MR5XbJtXU>
3. Відео про прийоми розвитку комунікативних навичок – від Mark Walsh, викладача тренінгу з бізнес-комунікації <https://www.youtube.com/watch?v=K15ca0n0ois>
4. Присутність, емпатія і навички спостереження в консультуванні /Attending, Empathy, and Observation Skills in Counseling – відео від Rachelle Chaykin <https://www.youtube.com/watch?v=pYeYyuzRHcg>

8. Психогимнастика в тренинге / под ред. К. Ю. Хрящевой. - СПб.: Речь, Институт тренинга, 2000. - 256 с.
 9. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика; пер. с англ. / К. Рудестам.- М.: Прогресс, 1993. -386 с.
 10. Сидоренко Е. Тренинг влияния и противостояния влиянию. – СПб., 2017.
- Сидоренко Е. В. Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии. - СПб.: Речь, 2008. - 208 с.

